روزنامه شرق

یکشنبه ۲۶ مرداد ۱۴۰۴
۲۳ صفر ۱۴۴۷
۱۷ آگوست ۲۰۲۵
سال بیست‌ویکم
شماره ۵۱۸۳
۳۰ هزار تومان
۱۲ صفحه

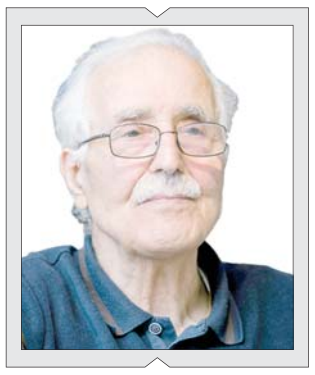

برخورد: گفت‌وگوی احمد غلامی با رحیم رئیس‌نیا درباره تاریخچه زنگزور

زنگزوری که من می‌شناسم

۶

در «شرق» امروز می‌خوانید: بازی شطرنج پوتین با دیپلماسی • فوتبال زنان زیر ذره‌بین ظاهر • شکل‌های زندگی: بازخوانی رمان «ابله» شاهکار داستایفسکی

سرمقاله

مذاکره پس از جنگ دوم؟

کیومرث اشتریان

۱- البته کـه ما مخالف مذاکـره نبوده و نیسـتیم و همواره بر آن پای فشـرده‌ایم. اما آنگاه که دشمن خود را پیروز میدان می‌داند و از استغنای لجستیکی و دیپلماتیک برخوردار اسـت، اصرار بر مذاکره و واسطه‌تراشی‌های گوناگون نتیجه معکـوس دارد. تلاش برای به‌میـان‌آوردن «مسـاعی جمیلـه» چین و روسـیه به گوش رئیسـان قبایل تبهکار هم می‌رسد و به خویش غرّه می‌شوند؛ حکایت، حکایت دل سخت اسـت و پیمان بر سبویی سُسـت. وقتی شـعارها با عمـل و با قدرت بازدارندگی متوازن نبوده باشد، طبیعی است که ارسـال پیاپـی «پالس» مذاکـره بیهوده اسـت. این دیگر درخواسـت مذاکره نیست بلکه جامه سیاسـت خود را به شوخ آلودن و در خاک حقارت، خاکسار گشتن است. طرف هم که به خیـال واهی خود از نقطه ضعف آگاه‌تر می‌شـود، مذاکره را نخواهد پذیرفت، بلکه به طمع راه‌انـدازی جنگ دوم می‌افتد و این‌بـار رئوس نهادهای سیاسـی را می‌زند یا می‌رباید تا پـس از آن باقی‌ماندگان را به پای میز مذاکره بنشـاند. یعنی این‌بار تشویق می‌شود که مذاکره را به پس از جنگ (شاید) کوتاه دوم به تعویق بیندازد. این که تل‌آویو و حیفا با موشک‌های ایرانی آسیب‌های جدی دیده‌اند، دسـت‌کم نگیریـد. ضربه حیثیتی و تاریخی آن برای اسـرائیل بسیار مهم‌تر از اثر تخریب فیزیکی آن است. اسرائیل باید این اثر تاریخی و حیثیتی را آن‌گونه از ذهن جهانیان بزداید که دیگر کسـی را جرئت تکرار نباشد. از این رو، از منظر اسـرائیل باید تغییر رژیم و بلکه تجزیه ایران در دستور کار قرار بگیرد. در کینه‌توزی اسرائیلی نه‌تنها سناریوی ترور بلکه ربایـش را نیز باید جدی گرفـت. مقامات در ارسال چنین «پالس»هایی باید مهارت و دقت لازم را از خود نشـان دهند. از ضعف، مذاکره برنمی‌آید بلکه از گفتارِ قدرت و پشتوانه کافی نظامی است که مذاکره حاصل می‌شود. این افراط و تفریط‌ها یا به ضعف تلقی می‌شـود یـا به سـردرگمی. ایـران قدرتمند اسـت و ظرفیت‌های آفندی و پدافنـدی بالایی دارد: «چنین لشـکری سرفرازان جنگ/ همه نیزه و تیغ جنگی به چنـگ». مهم‌تر از آن، ظرفیت نهادی و مدنی ایران اسـت که بسـیار غنی است. تکیه دشمنان بر «اپوزیسیون» بی‌هویت نشـان می‌دهد که آنان از درک قدرت مدنی و نهادی ایران غافل هسـتند. همچنان‌که در جنگ ۱۲ روزه نشان دادند که فاصله شناختی آنان از جامعه ایرانی اندک است و ایران را از چشم شماری اندک از «پوزیسیونِ» داخلی و «اپوزیسیون» خودفروخته خارجی می‌نگرند. مقامات سیاسـی کشـور، به دور از تبلیغات سـطحی، بر این قدرت درونـی تکیه کنند و قدرت کشور خود را دسـت‌کم نگیرند. البته باید از حیث توان موشـکی، رزم زمینی، رزم شهری و از همه اینها مهم‌تر توان اطلاعاتی- امنیتی نیز مطمئن شـوید و برخـی از آنها را بازبینیِ سـاختاری و اساسی کنید. یک الگوی تهدید جدید عبارت است از: «کودتای مستقیم خارجی با ترکیبی از ترور وسیع اولیه، یک تیپ از نیروهای ورزیده، پشتوانه نفوذ اطلاعاتی و یک عملیات شهری مینیاتوری». در مواجهه با چنین تهدیدی باید افزایش توان رزم زمینی- شـهری نیز در تکمیل قدرت سیاست داخلی در دستور کار قرار گیرد.

۲- اما راه‌حل‌ها و سیاسـت‌های نامتقارن نیز فرصت‌سـازند. گاهی یک معضل نظامی می‌تواند راه‌حل سیاسـی، انتخاباتی، نظامی یا اصلاحات اساسـی قانونی داشته باشد. نظام سیاسی همواره نیازی حیاتی به مشروعیت و مقبولیت دارد و این از طریق پشتوانه مردمی، انتخابات واقعی و مستقیم برای همه مقامات اصلی کشور یا همه‌پرسی برای «مسائل بسیار مهم اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی» (اصل ۵۹ قانون اساسـی) محقق می‌شـود. حتی می‌توان در میانه بحران پیشدسـتی کرد و از آن به‌عنـوان ابزاری نامتقارن برای مقابله با نقشه‌های شـوم دشـمنان بهره برد. البته حداقل تدبیر آن اسـت برای آمادگی سیاسی، ظرفیت مجمع تشخیص در بخش پایانی اصل ۱۱۱ قانون اساسی را از پیش محقق کرد تا اگر دشمن خدشـه‌ای به «همه» رئوس نهادهای سیاسی وارد کرد، شیرازه دفتر و دیوان سیاست در تندباد حوادث از هم نپاشـد. ایران همواره نیازمند دولت مرکزی قدرتمند است.

۳- مسـئله امـروز مـا «ایران» اسـت. هم‌زمـان با تقویـت بنیه نظامـی باید مانور سیاسـت داخلی و بازبینـی برخی خطاهای مهلک گذشـته را در پیـش گرفت. حکایت تلخی است که افراط در «عرفانِ خرافاتی» حلقه سیاسـی به طرز شـگفت‌آوری واگرایی سیاسـیِ آشکار و نهان ایجاد کرده است.

ادامه در صفحه ۸

در گفت‌وگوی «شرق» با عباس کریمی، عضو شورای پیگیری قانون اساسی در دولت، مطرح شد

«قانون اساسی» نیازمند بازنگری

گزارش تیتر یک را در صفحه ۲ بخوانید

نشست سه‌ساعته ترامپ و پوتین برای توقف جنگ اوکراین در آلاسکا بدون توافق نهایی پایان یافت

امید شکننده برای صلح

Gettyimages عکس: این گزارش را در صفحه ۵ بخوانید

یادداشت

حذف ۴ صفر در میانه شوک؛ جراحی پولی در زمان نامناسب

علی‌رضا دقیقی
وکیل پایه یک دادگستری

درحالی‌که اقتصاد و افکار عمومی هنوز از تبعات جنگ ۱۲ روزه در شـوک و بی‌اطمینانی به‌سر می‌برند، طرح حذف چهار صفر از پول ملی بیش از آنکه درمان باشد، می‌تواند به بحران ادراکی و عملیاتی تازه‌ای دامن بزند. «اول ثبات، بعد واحد پول» قاعده‌ای است که نادیده‌گرفتنش هزینه دارد.

۱) چرا زمان مهم است؟

حـذف صفر ذاتا اصلاحی «اسـمی» اسـت؛ ارقام را کوچـک می‌کند، نه واقعیت‌هـا را. موفقیت آن به انتظارات تورمـی و اعتماد عمومی گره خورده اسـت. در فضای پساشوک، ذهن جامعه مسـتعد خطای ادراکی است: مردم کوچک‌شدن ارقام را با کوچک‌شـدن واقعی درآمد خود یکی می‌پندارند. این سوءبرداشـت می‌تواند میل به پس‌انداز ارزی، تعویـق خرید و حتی افزایش قیمت‌گذاری احتیاطی از سوی فروشندگان را تحریک کند؛ رفتاری که خود تورم انتظاری می‌سازد.

۲) ریسک‌های عملیاتی و حقوقی

• قیمت‌گذاری و حسابداری: هر تغییر واحد پول در مقیاس ملی، اگر بدون آموزش فراگیر و دسـتورالعمل‌های صریح اجرا شـود، خطاهای گسـترده در صورت‌حساب‌ها، قراردادها و دفاتر مالی ایجاد می‌کند.

• سوءاسـتفاده و رانت: شـکاف دانشی میان کنشـگران بازار، فضا را برای چندقیمتی و کلاهبـرداری فراهم می‌کند؛ از «گرد کـردن» قیمت‌ها تا انتقال نامرئی هزینه‌ها به مصرف‌کننده.

• زنجیـره پرداخت: پایانه‌هـا، نرم‌افزارهای مالیاتی، سـامانه‌های خزانه و بانک‌هـا باید هم‌زمان و بی‌نقص به‌روزرسـانی شـوند؛ هر عـدم هماهنگی، کسب‌وکارهای خرد را مختل می‌کند.

۳) درس تجربه جهان

حذف صفر زمانی موفق بوده که پس از دوره‌ای از ثبات پایدار انجام شـده اسـت؛ مانند ترکیه پس از کاهش تورم و انضباط مالی. در مقابل، کشورهایی که در متن بی‌ثباتی و تورم بالا دسـت به این کار زدند، با بازگشت سریع تورم و بی‌اعتباری واحد جدید روبه‌رو شدند. پیام مشترک: «زمان‌بندی و پیش‌نیازها» مهم‌تر از خودِ اقدام‌اند.

۴) پیش‌نیازهای غیرقابل اغماض

• تورم تک‌رقمیِ پایدار و مهار کسری بودجه پنهان و آشکار

• ناترازی بانکیِ کنترل‌شده و انضباط اعتباری

• نقشه راه ارزیِ روشن (حداقل پیش‌بینی‌پذیری در دامنه نوسان)

• هماهنگی نهادی میان بانک مرکزی، خزانه، مالیات، گمرک و اصناف

• آمـوزش و اقناع افکار عمومی با جدول‌هـای تبدیل، خط تلفن راهنما و کمپین رسانه‌ای

• آزمایش میدانی (Pilot) منطقه‌ای/ بخشی برای کشف خطاهای اجرائی پیش از تعمیم ملی

۵) تبعات روانی نادیده‌گرفته‌شده

پـول، فقط ابزار مبادله نیسـت؛ «نماد ثبات» اسـت. در افق ذهنی خانوار، کوچک‌شـدن رقم حقوق -even if proportionally adjusted - حس کوچک‌شدن «قدرت» را تداعی می‌کند. اگر این حس با بی‌ثباتی قیمـت کالاهای ضروری هم‌زمان شـود، بی‌اعتمـادی تعمیق می‌یابد و سیاسـت، سـرمایه اجتماعی لازم برای اصلاحات بعدی را از دست می‌دهد.

۶) چه باید کرد؟ (پیشنهاد سیاستی مرحله‌ای)

• توقفِ مشـروط و اعلام «آسـتانه‌های ماشه»: حذف صفر را به تحقق شـاخص‌های کمی (مثلا شش فصل تورم واحد رقمی، کاهش کسـری بودجه تـا X٪ تولید ناخالص داخلی، پوشـش سامانه‌ای Y٪ پایانه‌ها) مشروط کنید.

ادامه در صفحه ۸

یادداشت

مزیت‌سوزی همچنان ادامه دارد

ناصر ذاکری
کارشناس اقتصادی

ثروت‌هـای زیرزمینی، منابـع طبیعی و موقعیـت مطلوب جغرافیایی یک سـرزمین دارایی‌هایی هسـتند که سـاکنان آن در اختیار دارند و می‌توانند آنها را در مسیر دستیابی به توسـعه و رونـق اقتصادی به کار بگیرند. این دارایی‌هـا را می‌توان به یک پاس گل در زمین فوتبال تشـبیه کرد که باید با موقعیت‌شناسی بازیکن مهاجم تیم تبدیل به گل شود.

بی‌مناسـبت نیست که کارنامه کشورها در جریان دستیابی به توسعه را مجموعه‌ای از پاس گل تلقی کنیم که بعضی به گلی ارزشـمند تبدیل شده و بعضی دیگر هدر رفته‌اند. به‌عنـوان یک نمونه ملموس برای ملت ما، وقوع جنگ تحمیلی عراق علیه ایران در کنار مسـائل انسانی، اجتماعی و سیاسی، یک فرصت ارزشـمند برای ثروت‌اندوزی برای ترکیه ایجاد کرد که با استفاده از موقعیت همسایگی با دو کشور در حال جنگ از تجارت با این دو بیشترین سود را نصیب خود کند. بی‌تردید موقعیت مطلوب اقتصاد ترکیه در دهه‌های آینده مرهون استفاده فرصت‌طلبانه از این «پاس گل» بوده است.

همچنیـن بی‌اعتنایی بلندمدت ایران به اهمیت اسـتفاده از موقعیت سـرزمینی بـرای ارائه خدمات به پروازهای شـرق آسـیا به اروپا و بالعکس، پاس گل ارزشمندی بود که به کشـورهای ساحل جنوبی خلیج فارس داده شـد و کشـور امارات با هوشـمندی تمام از این فرصت اسـتفاده کرده و یکی از پرترافیک‌ترین فرودگاه‌های جهان را راه‌اندازی کرد.

اهمیت اسـتفاده از فرصت‌ها برای دستیابی به توسـعه و بالابردن رتبه کشور در بین اقتصادهای بزرگ دنیا به‌حدی بالاست که می‌توان آن را به‌عنوان شاخصی برای ارزیابی کارنامه دولت‌ها به کار برد. به‌راستی کارنامه ما در این میانه چگونه اسـت و آیا توانسـته‌ایم پاس گل‌ها را شناسایی کرده و از آنها بهره بگیریم؟ آخرین پاس گلی که تبدیل به یک گل درخشـان و ماندگار کرده‌ایم، کدام است؟

موقعیت جغرافیایی ویژه کشـورمان بر سر مسیر ارتباط شـرق و غرب که در هزاره‌های پیشین به‌عنوان ایسـتگاهی از راه ابریشم شناخته شده بود، امکان بزرگی برای کسـب درآمد از طریق تأمین مسیر ارتباطی بـرای جریـان کالا و انرژی در منطقه مهمی از جهان در اختیارمان گذاشـته اسـت. در دهه ۷۰ مسـئولان وقت کشورمان تلاش کردند با ایجاد زیرسـاخت‌ها نقش پررنگ‌تری برای کشـورمان در این میانه فراهم کننـد. ایجاد ارتباط ریلی بین کشـورهای منطقه با محوریت ایران و نیز ارائه طرح‌هایی برای انتقال گاز در منطقه و همکاری با کشـورهای همسـایه برای صدور نفت و گاز شروع شد. اما با حاکم‌شدن جریان تندرو و اولویت‌یافتن هرچه بیشتر سیاسـت بر اقتصاد، همه این ایده‌های ارزشمند فراموش شدند و اینک جز هزینه‌هایی تلف‌شـده و بی‌فایده چیزی از آنها نمانده اسـت. در دوران دولت نهم، وزیر وقت نفت قرارداد سـواپ با ترکمنسـتان را به‌صورت یک‌جانبه لغو کرد و اگر این کشور اینک به اجرای خطوط لوله گاز از مسـیرهایی غیر از ایران تأکید دارد، بی‌تردید حاصل این لغو به‌اصطلاح مقتدرانه اسـت؛ زیرا چنین اقدامی فقط کشـورمان را به‌عنوان یک شریک بسیار غیرقابل‌اطمینان و بی‌اعتنا به منافع مشـترک با همسـایگان معرفی کرد.علاوه بر این تعلل در اجرای پـروژه فرودگاه بین‌المللی امام خمینی که می‌توانسـت نقش مهمی در مدیریت پروازهای بین شـرق آسـیا و اروپا ایفا کند، موجب شـد فرودگاه دوبی نقش بسـیار مهمی در این میانه عهده‌دار شـود، درنهایت با تکمیل زیرسـاخت لازم برای این فرودگاه، فرصت ارزشـمند ایران برای توسـعه خدمات فرودگاهی از بین رفت. در حوزه ذخایر معدنی هم کشـورمان با دراختیارداشـتن بخش مهمی از ذخایر گاز دنیا، سهم قابل‌اعتنایی در بازار جهانی گاز ندارد. تحریم نفـت ایران هم بر دشـواری‌های موجود افـزوده و درنتیجه سـایر تولیدکنندگان جایگزین کشورمان شده‌اند. سـایر ذخایر معدنی کشورمان نیز وضعیت مشـابهی دارند و محدودیت‌های ایجادشـده بر سـر مسـیر تعامل با اقتصاد جهان موجب شـده امکان اسـتفاده مطلوب از این دارایی‌ها را نداشته باشیم.

ادامه در صفحه ۸

برگزیده‌ها

آیا تحریم علت اصلی بحران آب در ایران است؟

ریخت‌وپاش آب!

۴

در پی کشف اجسادی در اکباتان پس از گذشت ماه‌ها از مرگ؛ تعدادی از شهروندان از چالش‌های تنها زندگی‌کردن گفتند

جبر تک‌زیستی

۸

مروری بر تحولات جمعیتی و اجتماعی ایران بر اساس داده‌های رسمی مرکز آمار

وضعیت «بد» در تمام شاخص‌ها

۱۰

منصور رشیدی در گفت‌وگو با «شرق»:

من بودم، هیچ وقت با آبرویم بازی نمی‌کردم

۹

نگاهی به سفر پزشکیان به ارمنستان پس از توافق سه‌جانبه

از ایروان تا مینسک

۲

نگاه

تهران برای حل مشکل آب راه‌حل دارد

یادداشتی از مهدی زارع

۱۲

یادداشت

ایران و اسرائیل، دو ماه بعد

اردوان امیراصلانی

نزدیک به دو مـاه پس از حملات هوایی آمریکا به ایران، رئیس‌جمهور ایـالات متحده با وجود گزارش‌هـای متضـاد همچنـان بـا قاطعیت تأکید می‌کند که عملیات «چکش نیمه‌شـب» که تأسیسـات فردو، اصفهان و نطنـز را هدف قـرار داد، «کاملا موفق» بـوده و توانمندی‌های هسته‌ای ایران را به‌طور کامل نابود کرده است. واشـنگتن چاره‌ای جز اعـلام آتش‌بس پس از این بمباران‌ها نداشـت؛ چراکـه کاهش تنش به سـود همه طرف‌ها بود. دونالـد ترامپ که همـواره بـر مخالفت قاطع خود بـا مداخلات خارجی تأکید می‌کند، ناچار بود نگرانی هواداران جنبش MAGA (دوباره عظمـت را به آمریکا بازگردانیـم) را برطـرف کنـد؛ هوادارانی که با مشـاهده شـکل‌گیری سناریویی مشـابه عراق ۲۰۰۲، از بازگشت جنگ‌طلبی نئومحافظه‌کارانه واهمه داشتند. از سوی دیگر، جمهوری اسلامی ایران نیز با آتش‌بس موافقت کرد و اسرائیل که به اهداف از پیش تعیین‌شده خود دست نیافت، مایل به توقف درگیری‌هـا بود. بنیامین نتانیاهو امیـدوار بود بـا بهره‌گیری از برتـری تاکتیکی، حکومت ایـران را تضعیف کنـد، اما این جنگ برعکـس، حـس ملی‌گرایی را در میـان مردم ایـران برانگیخـت و آنان را حول پرچم کشـور متحد کرد. تل‌آویو نتوانسـت برنامه موشـکی ایران را همان‌گونه که انتظار داشت از بین ببرد. با وجود برتری تکنولوژیک و حمایت غربی‌ها و اردن از پایگاه‌هایشـان، ضعف‌های سـامانه دفـاع هوایی ایـن رژیم و خسارات انسانی و مادی ناشی از آن، به‌سرعت خود را نشان داد.

ادامه در صفحه ۸

نوبت دوم
سازمان خصوصی سازی
IRANIAN PRIVATIZATION ORGANIZATION
«خلاصه آگهی عرضه عمومی»
شناسه آگهی ۱۹۷۹۶۳۵
رجوع به صفحه ۴
م الف ۱۷۱۸